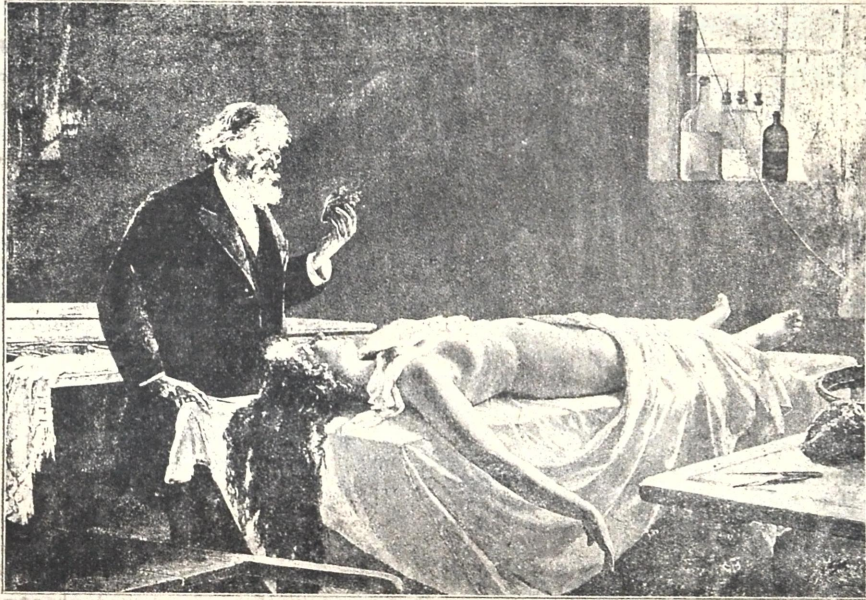

ეროვნული საბიბლიოთეკა
გიგლიშვილები

იუმბორისტულ-პოპულარული აღმანათლებელი.

ფოსტის ადრესი: Тифлиси, Тип. „Сорапанъ“
Ал. Мумладзе.

ექიმი: რამდენი საიდუმლოება ამ გულში!

შინაარსი:

თფილისი 2 აბისტო.—ლერწამი (ლექსი), **ი. ევდოშვილისა**.—წერილები მეგობართან, **ი. გ. გომართელის**.—სოფელში, (ლექსი) **დარიახი**.—რათ გიდეგა ქართველი მკითხველი ჟურნალ-გაზეთებს გულცივით? **ი. გ. ელისა**.—ობოლი, (ლექსი) **ბ. სუფხის პირელიისა**.—სასაფლაოზე, (ესკიზი) **დ. ჩხეიძისა**.—ექსპრომტი **მ. ნელიკოსი**.—ახალმაზა ქალების გაყიდვა გარეყვნილ სახლებში და ზომები მის მოსასპობათ, **ხან—ისა**.—ღამე, (ლექსი) **დ. თურდოსპირელიისა**.—ღია წერილი რედაქციებისადმი, **მიმინოსი**.—წერილი რედაქციის მიმართ, **ტუხალოვანისა**.

ლ ე რ წ ა მ ი.

ვარსკვლავს უცინის, ელერსება,
ხან ელიმება, ხან ეცინება,
ნიაფს თავს უქნევს მას ძღვეს სალაშს,
ლენას და ტრფობას აღარა მალავს!

მაგრამ ნაღველი დაჰქრის ფოთლებში,
რადგან ქაობის იგი შვილია,
და მონაფარდ ფიქრებით ცაში
ის ძირს მწიკვლებით შემოსილია!

ი. ევდოშვილი.

თფილისი 2 აბისტო.

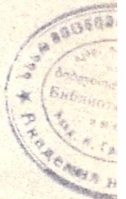
აღამიანი ბეცი უნდა იყოს, რომ ან სინამდვილე არ გაიგოს და ან წაკითხულისა ვერაფერი შეისმინოს-რა. მით უმეტეს ეს არ ებატება პრესას—რომელიც წარმოადგენს ამა თუ იმ ორგანოს. მაგრამ „დროება“ იმდენათ გატაცებულია მიმინოს დამცირებით, რომ ის განგებ თვალესა ხუჭავს, განგებ უხვევს გვერდს სინამდვილეს და, თითქო წაკითხული არ გაეგებო, ფაქტსაც ამხინჯებს.

აიღეთ „დროების“ 30 ივლისის № 168, სადაც მოთავსებულია ჩვენი კოლლეგიის წერილი „ვინ არის მართალი“, სადაც ჩვენ მიერ განგებ არის ხაზ გასმული ის ფაქტი, რომ მიმინოს წერილი—ფელეტონი „გააწანეს“ თვით რედაქციას კალაქეაზ ღამე გაუშვა და კრება მიმინოს დაუსწრებლად მოსდა. „დროება“ კი თავის შინაშენში „რედაქციასაგან“ ბრძანებს: „ასოთ ამწეობებს ეს წერაღა აღარ დაუბეჭდით. ამას ამბობს კალაქეაზ ამას ამბობს ბ. გაჩეჩილაძე.

ნუ თუ ამაზე მეტი გაუგებრობა კიდევ და იქნება? მაგრამ ეტყობა „დროება“—„ზაკავკავისავეთ“ არ უკადრისობს არავითარ საშუალებებს და მთელ თავის სიმართლის საღაროს მ. გაჩეჩილაძეზე ამყარებს, რომელსაც ალბათ პირადად თუ მოვლაპარაკა „დროების“ რედაქცია და რაც მან სიცრუე უამბო, როგორც „ზაკავკავის“, „დროებამ“ სინამდვილეთ მიიღო და გაასაღო.

ახლა ჩავყვით ქვევით—ჩვენ ხაზგასმით ვამბობთ, რომ მეორე სტატიაში გამოთქმული აზრი ეკუთვნის შოელ რედაქციას და აზრ კერძოთ მიმინოს, —„დროება“ კი ამას გვერდს უხვევს, ამხინჯებს და ხაზგასმითვე ბრძანებს: „19 ივლისის გამოცემაში შოელ რედაქცია ამჯერ მიმინოსა“, ესეც მეორე ნიშნულში „დროების“ დარბაისლობისა.

შემდეგ „დროებელები“ ეხებოდნენ მეორე სტატიას „ვინ არის დამნაშავე“ და ჩვეულებრივ კილოთი ბძანებენ: „ამ წერილში მიმინო ლომობიერათ ეკიდება ქან ორლოვსკაის და ბ-ნ ხაჩატუროვს, სამაგი-

ერთ ლანძღავს თ. ამირაჯიბს და სხვებს. ამას არც კოლეგია ჰყოფს უაზროსა.

რა იცით, ბატონო „დროგისტეო“, რომ პირველ წერილში გააწესე „მიმინო იმავე აზრს არ ატარებდა, როგორც რედაქციამ შეაშუშა 19 ივლისისთვის—„ეინ არის დამნაშავე?!“ და თუ ამის გაშვება ცენზორმა არ გეოჩნია ეს აისხნება არა იმიტომ, რომ ვითომ მიმინო ამირაჯიბს ამართლებდა და ხაჩატუროვის და ქან ორლოვსკაიას ამტყუებდა, არამედ იმიტომ, რომ როგორც ფელეტონში—„გააწენში“ ნახმარი იყო სიტყვები, როგ. მაგალითათ „კეკელური, ტურფა, განეივირებული, პოეზია მუხის შთამბერავი, ამოშავალი მზე და სხვა, რომელიც შეიძლება სწყენ-როდა ქან ორლოვსკაიას და მართლაც პასუხის გებაში მივეცეთ.

თქვე დალოცვით! ჩვენ რომ გვიკიცხებთ, რატომ ამირაჯიბსა და მის „ხაჯავაზის“ არ ეტყვი, რომ გამოა-შქარაოს იმსტატის „გააწენს“ შინაარსი, რომლის „ოტრისიკი“ ჩვენ მოგვბარა და არც სტამბაში და არც რედაქციაში მისი ნასახი აღარაფერი დავიკოცა, რომ მართლა ნათლად დაგვეჩვენებინა ყველა-სათვის, თუ რადენად ჰგავან დაან რამ-დენათ განსხვავდებიან თავიანთი შინაარ-სით ეს ორი სტატია—ფელეტონი „გა-აწენს“ და სტატია—„ეინ იყო დამნაშა-ვე?!“

მაგრამ ამისათვის თქვენ გამბედაობა არ შეგწევთ და, როგორც გეტყობთ, „ხაჯავაზის“ კუდი კუდს მისდევთ.

ესლა გვიბანათ: ეინ უფრო დაბლა დგას და ეინ უფრო ამახინჯებს ფაქტებს და თავს იმათრახებს—მიმინო და „გუშა-გის“ კოლეგია, თუ „დროგის“ და თავისი შენიშენი „რედაქციაისაგან“?

დეე ყველა ამას საზოგადოებამ დას-დოს მსჯავრი.

წერილები მეგობართან.

II.

ჩემი წერილი, რამდენათაც მახსოვს, ძვირფასო ლოზა, შენი ერთი აზრის გან-ხილვაზე შეგსწყევტე: ჩვენი ახალგაზდობა რომ უფრო უფროსილდებოდეს თავის უმანკოებას. პროსტიტუტია ამდენათ არ განეხილადობა.

დიად, როგორც უკვე გწერდი, ეს აზრი ყოველგვარ საფუძველს მოკლებულია. ერთ მშვენიერ დღეს სქესობრივი მოთ-ხოვნილება რომ დაჰკარგონ ყველა იმ ახალგაზდებმა, რომლებიც შენა გყავს სახეში, პროსტიტუტია მაინც არ მოის-პობოდა. ახალგაზრდები, ცოლშვილია-

ნები, პატროსანი ოჯახის წამები და ფუ-ლით დაჰკირთული ბურჟუები საქაო რიკებს იძლევიან პროსტიტუტის არსე-ბობისა და აყვავებისათვის. სანამ საზო-გადოებრივი ცხოვრება ისე იქნება მოწ-ყობილი, რომ ბევრმა ქალმა სხეულით უნდა ივატროს თავის სარჩენათ, მუშტა-რიც საქაოთ იქნება. ასე რომ ახალგაზ-დობა აქ არავითარ შუაში არ არის. ათასი ზნეობრივი იყოს ახალგაზრდობა, ათასი უფროსილდებოდეს ის თავის უმანკოებას, ამით პროსტიტუტის არასფერი არ მო-აკლდება და არასფერი არ დაუშვდება. ახალგაზდობის თავდაქერილობა ეს ისეთი წვეთია, რომელიც პროსტიტუტის ზღვა-ში სრულებით არ გამოჩნდება. მე ამით იმისი თქმა კი არ მინდა, მითომ თავდა-ქერილობა ამ შემთხვევაში ახალგაზდო-ბისათვის მეტი ზარკ იყოს, —სრულები-თაც არა; მაგრამ... მაგრამ ის არის, რომ დღევანდელს პირობებში ახალგაზდობას არ შეუძლია სხეანიარათ მოიკტეს, დიად —არ შეუძლია.

სქესობრივი მოთხოვნილება იმდენათ მძლავრი არ არის, რამდენათაც ქამა-სმის მოთხოვნილება, მაგრამ ის მაინც საქაოთ ძლიერია და მისი სრულებით ჩახშობა შეუძლებელია. შესაძლებელია რომ იყოს, სასურველი არ არის, რადგანაც სქესო-ბრივი მოთხოვნილების ჩახშობას ყოველ-თვის მოსდევს ადამიანისათვის ზიანი. არიან ისეთი მტკიცე ნების პატრონი, რომლებიც მუდამ და ყოველ წამს, ყო-ველს პირობებში თვისი მოთხოვნილებათა სრული ზატონი არიან, მაგრამ ამათი მაგალითით ამ კითხვის გარკვევის დროს მე ვერ ვიხეილმძღვანელებ: საზოგადოებას შეადგენენ საშუალო ადამიანები; მაშა-სადაშე ჩვენი მსჯელობაც დამარბებული უნდა იყოს ამ საშუალო—ჩვეულებრივ ადამიანზე, რომელიც იძულებულია თავის სხვა-და-სხვა მოთხოვნილებას პასუხი გასცეს. ჩვეულებრივ ადამიანს კი არ შე-უძლია თავისი სქესობრივი მოთხოვნი-ლება არ დაიკმაყოფილოს. გასარკვევი ზოლოდ ის არის, რა ხანაა ის ხანა ანუ წლოვანება, როდესაც ადამიანის აგებუ-ლებისათვის სქესობრივი მოთხოვნილების დაკმაყოფილება აუცილებელ საკიროებას შეადგენს, —მოთხერის, თავდაქერილობის მქადაგებელი ამტკიცებენ, რადგანაც მამაკაცი ფიზიკურათ სრულდება ოცდა-ათ წლებში, მაშასადამე ამ წლოვანებამდე მას თავისუფლათ შეუძლია თავი დაიკა-ოს, მოთმინოს.

მართალია ეს? ენახათ.

სქესობრივი ჯირყვლები იწყებენ ზო-მედებას მაშინ, როდესაც ყმაწვილს თოთხ-

მეტი-თხუთმეტი წელი შეუსრულდება; ჯირყვლები თან და თან ვითარდებიან და მათი განვითარება სრულდება მაშინ, როდესაც ახალგაზდას შეუსრულდება ოც—ოცდა-ერთი წელიწადი. ამ ხანაში სქესობრივი მოთხოვნილებაც ზედმეტათ ძლიერია. თუ გონებრივით ამ დროს ახალ-გაზდა მომწიფებული არ არის, ეს იმას სრულებითაც არ ამტკიცებს, რომ ის სქესობრივითაც მომწიფებული არ იყოს. გონებრივი სიმწიფის ხანა არის ოცდაათი-ოცდა-თხუთმეტი წლები ე. ი. ის ხანა, როდესაც სქესობრივი მოთხოვნილება თავის სიმწიფეს ჰკარგავს.

ამ გვარათ სქესობრივთ ადამიანი გა-ცილებით უფრო ღრე მწიფდება, ვიდრე ეს ბევრსა ჰგონია, —დაახლოებით ოცი-ოცდა-ერთის წლისა. ახლა ეს მიბრძანე, მეგობრო, ჩვენს ახალგაზდობას და საერთოთ ყველა ბურჟუაზიული საზოგა-დოების ახალგაზდობას შეუძლია ამ ხანაში დაიკმაყოფილოს თვისი სქესობრივი მოთ-ხოვნილება პროსტიტუტის გარეშე? ავილოთ საფლის გლხები, მუშები და ეგრეთ წოდებული ინტელიგენცია.

სოფლის ახალგაზდა გლხს, თუ კი მას სახლი და მიწა ახადია, ოჯახის რჩენა შეუძლია იმ დიდან, რა დღესაც ის მუშაობას შეიძლებს. ამ გვარათ მას თამა-მით შეუძლია, ოცი წლისამ ცოლი შე-ირთოს და პროსტიტუტის არ მიმართოს. მართლაც სოფლის ახალგაზდობა ამ შხრით ბედნიერია, —ის დროზე ირთავს ცოლს და საფლავს, სოფლის გლეხობაში პროს-ტიტუტია ფრიათ იშვიათი მოვლენაა. ქა-ლაქის მუშა არა თუ ოცის წლისა, ოც-და-ათისა და ოცდა-თხუთმეტის წლისაც იმდენათ მკირე ჯამგარს იღებს, რომ ცოლ-შვილის შენახვა მას ან არ შეუძლია, ან ძალიან უჭირს. ამიტომ ის იძულებუ-ლია, პროსტიტუტის მიმართოს. ავილოთ ახლა ინტელიგენცია. ოცის წლის ინტე-ლიგენტი ჯერ კიდევ სასწავლებელშია. შუათანა რიცხვით ის სწავლას ამთავრებს ოცდახუთი ოცდა-ექვსის წლისა. სწავ-ლის გათავების შემდეგ რამოდენიმე წე-ლიწადი ის არ არის იმდენათ უზრუნველ-ყოფილი, რომ ოჯახის შენახვა შეიძლოს. შუათანა რიცხვით მას შეუძლია ოჯახის შენახვა, როცა ოცდაათი—ოცდათხუთ-მეტი წელიწადი შეუსრულდება. თუ და-მეთანხმები, რომ ის ოცი წლიდან სქე-სობრივთ უკვე მომწიფებულია, რომ ამ წლოვანებიდან მას ბუნება აიძულებს სქესობრივი მოთხოვნილების დაკმაყოფი-ლებას, იმაზედაც უნდა დამეთანხმო, რომ ცოლის შერთავამდე ის იძულებულია პროსტიტუტის მიმართოს.

რასაკვირვებელია, ამ გვარი აზრი შენ არ მოგეწონება, ან კი რა მოსაწონია?! ხშირად სინამდვილე საძაგელია, მაგრამ ჩვენ რომ თვლი დავხუკეთ და არ დავინახათ, ამით საძაგელი სინამდვილე ხომ არ მოისპობა? იქნება შენ ფიქრობ, რომ მე პროსტიტუციას ვეძაგებდე, — დამიფაროს ღმერთმა! — მე მხოლოდ იმის თქმა მინდა, რომ სანამ ახალგაზრდა ქონებრივად უზრუნველყოფილი არ იქნება იმდენად, რომ ოჯახი შეინახოს, მანამდე ის პროსტიტუციას ვერ ასცდება. დღევანდელს პირობებში, როცა ყოველი ჩვენგანი იძულებულია, თავისი თავისათვის იზრუნოს, რადგანაც საზოგადოება მისთვის არა ზრუნავს, როცა კერძო საკუთრებისა და კაპიტალისტურ წყობილების ნიადაგზე ყოველმა კერძო ადამიანმა თვითონ უნდა იბრძოლოს ლუკმა პურის მოსაპოვებლად, ახალგაზრდა მატერიალურ უზრუნველყოფას ვერ მოიპოვებს იმ ხანაში, რომელშიაც ის სქესობრივად უკვე მომწიფებულია. ამიტომ ძალია უნებურად მან პროსტიტუციას უნდა მიმართოს. დაუმატე ახლა აქას ის, რომ დღევანდელს პირობებში ძალიან ბევრი ახალგაზრდა ქალი რჩება ულუკმა პურით, გაუთხოვარი. დაუმატე ისიც, რომ დღევანდელს პირობებში ბევრია ისეთი, რომ უშრომლად, სხვისი ოფლით აღარება სიმდიდრეს იძენს, უსაქმობისა გამო დროს გარყვნილებაში ჰყვავს და მაშინ ცხადი იქნება, რომ დღევანდელს, კაპიტალისტურ საზოგადოებაში პროსტიტუციის მოსპობა შეუძლებელია.

მართლაც და რა არის საქირა პროსტიტუციის მოსპობა?

პირველი — შრომის უზრუნველყოფა ე. ი., ყოველ სად ადამიანს უნდა ჰქონდეს ისეთი საქმე, რომელიც მას არჩენდეს.

მეორე — სქესობრივ სიმწიფისათანვე სქესობრივი მოთხოვნილების ნორმალური დაკმაყოფილება.

ცხადია, ჩემო კარგო, უპირატესობა და უპირატესობა მნიშვნელობა პირველ პირობასა აქვს, რადგანაც სიყვარული, საყვარელი არსების ყოლა ადამიანის ერთ-ერთ მძლავრ მოთხოვნილებას შეადგენს და, თუ კი წყვეთ ღვთიანის, ლუკმა პურის საკითხი არ იქნება წინ აყუდებული, რომელი ახალგაზრდა გაცვლის საყვარელი ადამიანის აღერსს როსკიბი ქალის წაყიდ კოცნაზე?

ბურჟუაზიულ საზოგადოებას არ შეუძლია არც ერთი ამ პირობის განხორციელება; მაშასადამე არ შეუძლია მას პროსტიტუციის მოსპობაც. პროსტიტუცია პირველია ბურჟუაზიული საზოგ-

ადობისა და, სანამ კერძო საკუთრებაზე დამყარებული ურთიერთობა იქნება, პროსტიტუცია იქნება.

მე და შენ და ათასმაც რამდენიც უნდა ვიმსჯელოთ და ვსწერთ პროსტიტუციის მავნებლობაზე, ის ბურჟუები, რომლებიც სიამოვნებით ყიდულობენ უმანკო ქალის სხეულს მშვირთა ოფლიდან ჩამოსხმული ოქროთი, მხოლოდ დავცინებენ. დღე დავცინონ, მათ დაცინვას რა ფასი აქვს, — საქმე დაიცინავე კი არ არის, არამედ იმაში, რომ დღევანდელს პირობებში ჩვენ არა გვაქვს რადიკალური საშუალება, რომ მათ ეს სიამოვნება მოგვსპოთ.

საროსკიბო სახლები, სადაც ყველას უფლება აქვს ფულთი თავისი მზგავსი ადამიანის სხეული დროებით იყიდოს, დღევანდელი საზოგადოების სირსხვილს შეგადგენს. მაგრამ ამას გარდა განა ცოტა რამ არცხვენს დღევანდელს საზოგადოებას? გულის აშფოთებით, ცრემლვებით, მელნითადი ზნეობრივი ქადაგებით ამისთანა რამ, ჩემო მეგობარი, არ ისპობა.

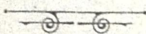
თუ პროსტიტუციის მოსპობა დღევანდელს პირობებში შეუძლებელია, ეს იმას არ ნიშნავს, რომ საზოგადოებამ მას გულხელ დაკრფილი უყუროს, ან ყურადღება არ მიჰქიოს. მუშა ხალხის ყვლეფის — ექსპლოატაციის მოსპობა შეუძლებელია კაპიტალისტურ წყობილებაში, რადგანაც ბურჟუაზიის არსებობა სწორედ ამ ყვლეფაზეა დამყარებული, მაგრამ აქედან ვინ გამოიტანს ამ დასკვნას: მუშებო, გველიფონ, რამდენიც უნდათ, ხმას ნუ ამოიღებთო. მუშებს თავისი ბრძოლით შეუძლიათ ამ ყვლეფის შესუსტება, შემცირება. იგივე ითქმის პროსტიტუციაზედაც. თუ მისი მოსპობა დღევანდელს პირობებში შეუძლებელია, სამაგიეროდ შესაძლებელია მისი შესუსტება, შემცირება, მისი ჩაყენება ნორმალურ კალაპორტში და აი აქეთ უნდა იყოს მიმართული საზოგადოების მეცადინეობაც.

როგორ და რა გზით შეიძლება ამის განხორციელება, ამაზე შემდეგ ვიმსჯელოთ. მოჰყერე შენი აზრი, შენი შეხედულება, შენი შეთბექდილებანი.

შენი კაწია.

P. S. ნამდვილად სწორია.

ივ. გომართელი.

ს. ო. ვ. ე. ზ. ი.

ცის კამარაზე ღამის გუშაგია აშოლავდა და ამაყთა, წყნარათა; გაფანტა უხვით თვისი სხივები ტანჯულთ ნაგეშთა და გასახარათ...

ვარსკვლავთ გროვანი წყობ-წყობათ, ირგვლივ —

მოთინათინეს და მოელვარეს —

ციკციკ ღიმილით ეგებებთან

ამაყ მოგზაურს, სხივ მომენარეს.

ზურმუხტის ფერით ბიბინებს მდელი, ლაღობს სიტურფით მთაი და ბარი — და სიყვარულით ესალმუნება ღამის შვენებას ნაიფი წყნარი.

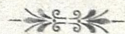
შორით მოისმის წყლის ნაკადულის დაულაღაი ჩქევა — ჩუხჩუხი, კახავს და ამკობს პატარა სოფელს განდიდებული ბუნება უხვი.

კავშით კრული შვეცქერი მნათობს, — ვიშ, რა ტურფა! რა მომზიბელელი!.. მინდა ჩუჩულით ვამცნო გულის თქმა, გაუზიარო სევდა, ნალღელი, —

რადგან უბედურს მის მკრთალ სხივებში ყინვით დამზარალი გული მითბება, მას ვეფდრი — ეგებ, კვლავ გამოცოცხლოს დღეს რომ იმედი ოღლათ მიკვდება.

მაშ იგრძენ, მოვარევე, ჩემი გულის თქმა, გამოყავ ტანჯვა, გაიზიარე, — მომდინე სხივი ფერ მკრთალს უღონოს, ჩამომაცალე ფიქრები მწარე.

ღარია.

რათ მიქდება მითხველი საზოგადოება შურნალ-გაგმათავს გულცივით?

როდესაც გაგონდება 1905-1906-1907 წლები, თვლწინ არა ჩვეულებრივი საკითხი გიღდება და გაოცებული შეყურებ დღევანდელ დროს, — რა იყო ის დრო და რა არის დღეს. მაშინ ყველა ადამიანი — ნასწაველი თუ უსწავლელი, თავადი თუ გლეხი, ვაჭარი თუ მუშა ყველა ერთად გატაცებული იყვნენ შურნალ-გაგმებით და ენერგიულად აღევნებდნენ მას თვალყურს, ეს მათ მიჩნდათ ერთად ერთ იმ საშუალებათ, რომლითაც შესაძლებელი იქნებოდა ადამიანს მიეგწიოს თავის მიზნისათვის. ყველა გატაცებით ეწაფებოდა მისთვის სატრფილო და სანუგეშო გონებრივ საზოდოს, კითხვის არა მკოდნე პირები კი გატაცებით უსწენდნენ მკითხველს და ბევრს საგულისხმეორო ამაგვს ტუბილობდნენ თავის ბედზე ცხოვრებლად. ცხადია, ეს ის დრო იყო, როდესაც ჩაგრულმა ხალხმა მოინდომა მოსპობის ჯაჟვის დამსხვრევა და თავის თავის

ამ ულულიდან განთავისუფლება. ასეთ მომენტის დროს ხალხი რომ გულ-წრფელად და ხალისით შესდგომდა თავის სატრფილო საქმის შესრულებას, ეს გასაკვირველი არ არის, მით უმეტეს, როდესაც ის ძალას თავის მხარეზე ხედავს. ცხადია, ზემო ხსენებულ წლებში ხალხი უფრო გულიანად და სიყვარულით ეწაფებოდა ჟურნალ-გაზეთების კითხვას და ეს უფრო იმიტომ, რომ მთელი ჟურნალ-გაზეთობა მდებარე მშრომელი ხალხის ინტერესებს იცავდა და მისთვის თავდადებული მის ხელმძღვანელად გამოდიოდა. დიახ, ასეთი იყო ის დრო, მაგრამ დღეს ის მოკვდა, ცხოვრება შავი ზეწარის სუღარაში გაეხვია და ხალხის მისწრაფების შეჩერებას-ლა ცდილობს. მაგრამ ამით არ გათავისუფლა ხალხის ბრძოლა. თუ დღეს რუსეთის მცხოვრები განიცდის ყოველგვარ ტანჯვას და თავისუფლად ვერ ამოუსუნთქავს, — მაშ რაღა გასაკვირველია, რომ ისედაც ჩვენ ღირბე ლიტერატურას მკითხველი საზოგადოება თან და თან ჩამოშორებოდა და ჟურნალ-გაზეთების მისთვის ქირის დანახვებზე უფრო სახარფეო გამხდარიყო.

მაგრამ ეს არ ამართლებს ხალხს, რადგანაც დღეს მკითხველი საზოგადოება რომ შორს გაუბრძნის ჟურნალ-გაზეთების წაკითხვას, ამაში ზედ მეტად შემცდარია, მით უმეტეს დღევანდელ მომენტში ჟურნალ-გაზეთები მკითხველისათვის არა თუ სასარგებლოა, არამედ უსაკუროესზე უსაქიროესიცაა. მაშ რაში გამოიხატება საზოგადოების გულცივიება? რა არის მიზეზი ან და რისთვის უყურებს მკითხველი საზოგადოება ქართულ ჟურნალ-გაზეთებს გულცივად? რატომ არ ცდილობს საზოგადოება, რომ გონებრივი საზრდო შეიძინოს? ამ კითხვებზე არა ერთხელ და ორხელ ქონიათ მსჯელობა ქართულ პრესაში, არა ერთსა და ორს გამოუთქვამს თავისი აზრი მკითხველის საყურადღებოდ, მაგრამ პრესაში გამოთქმულმა აზრმა მკითხველი სზოგადოება ვერ გამოიფხიზლა და კეთილ გონიერ გზაზე ვერ დააყენა! ის კვლავ უფრო და უფრო გაუბრძნის ჟურნალ-გაზეთების კითხვას და თვლით დასახავაითაც კი ეფხავრება. რა თქმა უნდა, უმთავრესი მიზეზი ამისა ის არის, რომ რუსეთის დღევანდელმა ცხოვრებამ ყველაფერი თავის გემოვნებაზე მოაწყო, ყველაფერი თავისი დალი დასვა და ისედაც სულ შესუთული ჩაგრული ხალხი სულიერ და ნივთიერ განადგურებამდე მიყვანა.

ასეთია დღეს რუსეთის სულის კეთება, მისი გულის ნადები და მისი მისწრაფება.

ცხადია, დღევანდელ მომენტში მყოფ რუსეთის ხალხს დღევანდელი ჟურნალ-გაზეთები სამსახურის ვერ გაუწევს, ტანჯულ ხალხის გულის ნადებს ნათლად ვერ გამოარკვევს, წარსულს ვერ აუხსნის და მომავალზეც ვერ მიუთითებს, რადგან ამის უფლება ჯერ არაღის არა აქვს. ამიტომაც დღევანდელი ლიტერატურული მოღვაწეობა ანუ დღევანდელი ჟურნალ-გაზეთები მკითხველებს ვერ აკმაყოფილებს, მის გულს ვერ სწვდება — მის თავში არ შედის. ის, რაც დღეს ჟურნალ-გაზეთებში იბეჭდება, გამგე მკითხველისათვის დაღეკილი მასალაა. მკითხველი საზოგადოება აწმყოს თვლით ხედავს და მომავლისათვის საინტერესო ახალ საკითხს კი ჟურნალ-გაზეთები არაფერს არ წარმოადგენს. საზოგადოებაც პრესას გულცივად უყურებს და მისი წაკითხვა მას არ აინტერესებს. მაგრამ მიზეზი ყველა ამისა ნუ თუ გამგე მკითხველმა არ იცის? რასაკვირველია, მას კარგად ესმის, იცის, მაგრამ ამაზე ხმის ამოღება სასტიკად აკრძალულია და შეუწყნარებელიც.

მაშასადამე, ასეთ პირობებში, როგორ-შიაც დღეს მთელი რუსეთის მშრომელი ხალხი იმყოფება ბეჭდებით სიტყვის თავისუფლების მხრივ, როდესაც ადამიანს აკრძალული აქვს თავის დაცვა კი, რა გზას უნდა დასდგომოდენ ჟურნალ-გაზეთების ხელმძღვანელნი? რა თქმა უნდა ისევ იმ გზაზე უნდა ეჩანჩალათ, იმ გზით უნდა ევლიათ, საითაც მათ მიუთითებდენ. ან უკეთ რომ ესთქვათ, იმ გზას უნდა დასდგომოდენ, რომელზედაც დგანან დღეს. თავის თავად ცხადია, ასეთ გზაზე დგომას; ასეთ გზაზე ჩანჩალს მკითხველი საზოგადოება — თვით ხალხი არ უცდის, ის მისწრაფვის წინმსწველობისთვის, მაგრამ გზაზე მას ათასგვარი დამბრკოლებელი მიზეზები ელოებენ და ასეთი გზის გადახლართვით უკან დაბრუნდება უბედა ხალხს. თავის მისწრაფების შეჩერებასთან უჩერდება გონების გაპქიანობაც, ათასგვარი საკურობოროტო საკითხი, რომელიც მას გარკვეულად არ ესმის, უზღუნგებს გონებას და ასე ტვინ არეული, კეუ-გონება დაფანტული ერთ გზას ვერ დასდგომია, ის ერთდღან გადადის მეორეზე და მეორედან მესამეზე, და ვერც ერთს ვეღარ კიდებს ხელს გასაკეთებლად.

რა თქმა უნდა ასეთ მომენტში მყოფი ხალხი ვერ შეურიგდება თავის ბედს და ვერც დაადგება გარკვეულ გზას. აი რა არის უმთავრესი მიზეზი დღევანდელი ჟურნალ-გაზეთების გულცივად ცქერისა მკითხველისაგან.

მეორე უმთავრესი მიზეზი ჩვენ უნდა გვძიოდ მატერიალურის მხრივ. ვინ არ იცის, დღეს ისედაც ათას მხრივ გაძვალ-ტყავებულ მშრომელ ხალხს კისერზე აწვევს მზავალი საკურობოროტო კითხვა და მასთან ულმობელი მონობის უღელი... სიმშლი, სიცივე, უსაქმობა, პიროვნების შელახვა, ყოველ მხრივ დაცინვა და დამცირება, ცოლ-შვილის გაუპატიურება და ათასი სხვა. აი რა უკარგავს ადამიანს დნერგის თავის სასიცოცხლო ბრძოლისათვის. აქედან ის უნდა ვალვიროთ, რომ ხალხი — მდებარე მკითხველი საზოგადოება, გონებრივ საზრდოს შეძენისათვის დღეს აღარ ზრუნავს და თუ ზრუნავს ეს ზღვაში წვეთს წარმოადგენს და ისიც გულცივად. დღეს მკითხველი მდებარე ხალხი შედარებით წინა წლებთან კარგა ნაბიჯით უკან ჩამორჩა. ერთხელ სინათლის გზაზე დამდგარი ეხლა სიბნელის გზას დაადგა და მომავლისაკენ გულცივად გაიყურება.

ჩვენ კარგად ვიცით მდებარე ხალხის სულის კეთება, მათი გულის ტკივილები და მათი სასოწარკვეთილებათა ჩაყარდნა, მაგრამ სიმართლე მოითხოვს ერთხელ კიდევ გავიმეოროთ, რომ გამგე მკითხველისათვის შეუწყნარებელია, როდესაც გაიძახის — ჟურნალ-გაზეთებში საყურადღებო არაფერია და ამიტომ არც მინდა ის შევიძინო და თვალი გადავავლოვო. შეუწყნარებელია მით უმეტეს, როდესაც მან კარგად იცის მისი მიზეზების მხარეები.

ახლა გადავდეთ ქართველი ერის მოსიყვარულე ბურჟუა ვაქრუებზე, რომლებსაც კ. თუმანიშვილის „ივერია“ აღმერთებს, გუნდრუკს უკმევს და ქართველი ერის დამაშვენებლად და სულის ჩამდგმელად გამოყავს. ქართველი ერის ამ მალღებელი, ქართველი ერის ამყვავებელი და მისი ჟურნალ-გაზეთების გამსაღებელი და ერის მაღიდებელი ეს ქართველი ბურჟუა ქართველი ვაქარიო, რომლის გაძლიერებას და გამდიდრებას ხელი უნდა შეუწყოს ქართველმა მუშებმა. — ასეთია ლოზუნგი „ივერიის“ მაგრამ ნუ თუ სიმართლეა ეს? ნუ თუ მართლა ამყვენებს ქართველ ერს ქართველი ვაქრები? ამაზე მას უკვე გასცეს შესაფერი პასუხი, ჩვენ მხოლოდ ვიტყვით, რომ ქართველი ვაქრუა არა თუ ამყვავებელია თავის ერისა და განათლების გზაზე დააყენებს ხალხს, პირიქით ის ხელს უშლის ერის აყვავებას და მის განათლების გზაზე დაყენებას წინ ედობება. და თუ ეს ასე არ არის რატომ არ ეწაფვიან ქართველი ვაქრუები ქართულ ჟურნალ-გაზეთების კითხვას? მაშ რა მიზეზია, რომ ამ ქართ-

ოპოლი გული.

ველი ერის ამყვანებელ ადამიანებს ქართული ჟურნალ-გაზეთების დანახვაც კი ეჯავრებათ! შეიძლება მატერიალური მხრით არიან შეწუხებული და იმიტომ არ ყიდულობენ? მაგრამ მუშებზე ჟურნალი ხომ მაღალ ღირსს ეკონომიურათ.

იმათი სულის ეკეთება, იმათი საზრუნავი მხოლოდ თავის ჯიბის გასკვლევას ფულის შეძენას, რომლის სიყვარულს ერსაც ანაცვალვებს და თავის ცოლ-შვილსაც, ქართველი ვაჭარი აგრე რიგით არ დაგიდევს გაზეთის კითხვას, მისთვის საჭიროა მხოლოდ რუსულ-ქართული ერთმანეთში არეული ჩიქორთული და იმათი მას განათლებულ კაცთ მოაქვს თავი. აქედან იმ დასკვნაზე უნდა მივიდეთ, რომ დღეს ქართველი ვაჭრები არა თუ თვითონ უწყობენ ხელს ქართულ ჟურნალ-გაზეთების არსებობას ან და ცდილობენ გონებრივი საზრდოს შეძენას, პირიქით ისინი თავის დაქირავებულ მუშებსაც ხელს უშლიან და თავისუფალ დროსაც კი წაითხვის ნებას არ აძლევენ. აი უმთავრესი მიზეზები რამაც აიძულა მუშები და მდებრიო მკითხველი საზოგადოება ასე გულცივით უტყურობდეს დღეს ქართულ-გაზეთებს.

ი გ — ელი

რედაქციისაგან. არსებითად ვეთანხმებით ამ წერადის ზეტარს ბ. ი. გ — ელს, მაგრამ ჩვენ არ შეგვიძლია არ მიუთითოთ ჩვენს შეათხვედებს, კადეგ იმ გარემოებაზე, რომ დღევანდელმა ხანამ ან სამო-თხის წლის განსაზღვრებაზე ბევრი ნაძირად და შეტყობად წამოშობა. ბევრი იმ მოქმედებებისა, რომელნიც თავიანთ შეგნებით ამაოებდნენ თავისუფლების დღეებში, დღეს აშკარად ხელდასაბრუნებს და ეგულად სისახიზდრობისათვის ერთი ღოთობისაგან მისდევს; ამაში მათ არ ჩამოუარდებიან სოციალური მათი ძეგლი ამხანაგებიც და „ნაშნა ძეგლის მეტობობისა“ ჩასწავლიან სდამე ღვინის სარდაფში და უსოროთ იღუშებან. მეორე დღეს კი კარდა იმას, რომ ღვინისაგან გაბრუნულს ცაცხუთის შიკაბიჭებს თავი არ აქვს. აღარც გრძობა მოკლებება, რომ ცაცხუთი იეიდან და გუშინდელი ღვინით დასუფლი ციკრება დღეს სუფილი საზრდოთი მანც გახალისოს. და ამ ზომობებში რად საკვირველია, რომ ჟურნალ-ცაცხუთმა „კრახი“ განაღდნ, ჩამოქვეითდნ მტკრიალურათ და უდროვით განუტეონ ტანუფი სუდა.

და ეს რომ ასეც არ იყოს დღევანდელი ჟურნალ-ცაცხუთის განუწყვეტელი, უთავბოლო კამათი და ერთმანეთის ქიშპობა-დამცირება, ცოტა არ იყოს, გულს უტყუვს მკითხველ საზოგადოებას და თავს აბიჯრებს უოველ დელ ერთი და იგივე უმნიშვნელო და ზარდაბისზე აშენებული დამატკიერებო ზოდე-მიკა...

გინახავთ ლალი გულისა მქონე, ან და, სიცოცხლის მონა არსება, რომლისა გრძნობებს ტურფა აელერებს, ვით ჩანგის სიმებს ხელისა ხლებია?

გინახავთ მასთან — ბესის წერამ არ მისთავაზა თბილი სახლ-კარი, — სულის თანაბარს ეძებს, რომ მასში ჰპოვოს ნუგეში, ხმალი და ფარი?

რომ მინარბმევი მწარე ცხოვრების მეგობრულად გაუზიაროს, და გულის ტოლად მცირე ნადვლი ახადოს მის გულს და უზიაროს!

ის მოკლებული სულიერთადან მანუგეშებელ ყმაწვილურ ყაზათ, ღამით მნათობებს ელერსება, — მთვარეს ისახავს „ზეციერ მამათ“.

და როს შორს, შორს, შორს ჰაეროვანნი ცისა მნათობნი გაიღიმებენ — ფერ მკრთალი მთვარე სხივებს მოაფენს — ის ჰგონებს, რომ მას უციმციმებენ.

მაგრამ რა ხედავს, მთელი ბუნება სთვლემს და ნეტარებს იმავე ძალით, ის ცოცხლებსავე მოუბრუნდება; მნათობთ შეპყრებს მწუხარე თვლით!

ბ. სუფხისპირელი.

სასწაულოზი

(ესკიზი).

როდესაც სიციხის მფრეველი მზე დისკოს გაკეთებს ცაზე და დსეფითათ შუა სფისსკენ დაქცენას, რომ თავის ისარსხივებით ტავრადდეს ზღვის დაჭეფულ ტალღებში, — არე-მარე ელფერს შეიღვლას და სუცხოვო სუფიოთუთ გადაქცევს; ქვეყნით დამყარდება საშო წამი ფიქრთ ლფერთოვანების და ღამაჩანს წარტაცებს ციდან მოსმენილი ანგლოთა და მტკობეული გაღობა... როცა ღამაჩანს იხიბლება ამ მშვენიერებით და შესცურებს ოცნების სმთავრობში, მაშინ არც შე გრძნეული დამე ჩემშია: ღამაჩანს მრავალ ფიქრებს, გრძნობებს და ჭმულ სიშუის ამფილერებს და სოცნებით მომართულს მომავლებს ძეგლ ბინას, სდაც სმანილი მოწვენილობა და ერთფერობა სუფვს. დიან, მეც ვეძლევა ოცნებას საზნობა და მამტკობეულს, მოდილ გრძნობა-გონების დამამშმანიბეულ-დამამშედებელს; ცეცხლებო დღეზნებულს სხვათა ბორტტებისაგან დღვით გულს მოდილ მამის უდგება დამშედება, დაცხრობ-დამამშინების დრო. — მოდილ ამისთანა გრძნულ დამეში მომეფონება; მოდილ მაშინ გამშორდება ცეცხნი...

მაგრამ ჩემი სოცნებო სმთფლობელ სრულად არ წაგავს სხვათა დგოფს — უცნო ვარდ-ფეფილებით მოფენილს და ფრანგულათ მებრ გამუსაკებულ მელადებს, რომლის სმეფე თვით შეცნარეიც კი შეიბრუნებან, თათქის ცეცქას უნდა მოეფენოს. არა, ჩემი სოცნებო დგოფი ამ გვარ არ არის. ის მეუდა მდუმარე... დგო... გრძნობა-გრძნობის გამეზანვა... ის სსაფლავა. დიან, მე სუფათ შეძწწწებულ, გრძნობათ მოდილ დამამტკეფით ჭკუა დუცხრომული იქ გეგმართება ხდამე და იქ ვამშედებო... აი ეს-ღაც ფიქრებით მოდილ ნელ-ნელა დავლ სოფლავებ შორას და უოველ სოფლავებ ვგრძნობ, სლამს ვაძლე... მოწიწებით ქედს ვახდო.

მე დიდი ხნაა აქ დგოვარბო... სმარეჩი მიცნობენ და მივსაფლავებო თუ არა, აქვე მდგომარე ხე, ევავილები და ბლახები ოდნავ შეარბევან და თავს მიქეფენ. მე ვგრძნობ, რომ ეს სმარეში მოფლავთა ნამაჩანა. ეს გამომხმურება მათი ჩემ მებრ მიცნულ სლამისა. მე ვამოფლავებო ვავსები, ვამშედებო და შმაგი ფიქრები მეფიქტობან. ვგრძნობ, რომ მთლად უთანაგრძნობა, მოფულე-ბული არა ვოფლავარ. უოფილან ისეთები, რომელთაც გუზიარებ ჩემს სულის ვეფიობას და გულს ზრახვას. მე ცრემლთა ცვარებს ვოფრეველ სოფლავებს, რომ ამ სოფლავ-ღაც, სდცა წყალი არსიდან უდგება — ობოლნი ხეები არ გახმენ.

მთუხდავით ამისა, რომ უოველი სოფლავა, უოველი მისი მებვარებო, უოველი წარწერა შესწავლილი მაქვს, — მე მანც დიდი ხალიათ ვეითხვოდ მთ... ეს წარწერანი არანა მოველ, მაგრამ დიდმანშეფლავიანი სეროლოვებო მიფეფლებო. აქ ცნობა დამაჩანს, რომელსაც მთელი თავისი სიცოცხლის დღენი ისე გაუტრება, ისეთი სუფილერი ობლობა განუდდა, რომ ერთი წოთით არ გაუხრბა. იქ ცნობა მეცობრის მებრ უარყოფილი, მოტრეფილი გაუბტარებულ — ამუს ახალია მწკრუთ მოსოქცამს მათს ფლიდობა-ანგარებას.

ამზე უფრო სოფლავისმთავრის დამადებენ სპაცობრით სმეფე შეწერულთა სოფლავები: სდაც განუწყვეტლავ დამწერს ნელი სოა და ედღუენება ქვეყნის ვითარებას — სმარეშია: კი დუცხრომული. განსკუთრებით დიდ-ხნის მიუვარს შეწერბა ერთი სოფლავის ზიარს, სდაც ამართლავა უბრალა ხის ჯვარი ზედ წარწერათ: აქ განსხვავებს — ტამ — და ბადებინან 15 — 16 წ. — შედეგე დექსიო:

„ტორუბებისა ნაზ ველზე მდგ ვარზნობილი, მწვანე მოდილ მათეინილს გულში ვეჭვროდი, ნიარების ჭანგები სმეფანს მიტკობდნენ, ცის სოცნებო სოფრენია მომამოდიბდნენ; ანცა ნაკადი გვერდზე ჩამომარბენდა და მთის ამუბს საზნოს მუბინებოდა.“

მკრამ ვაგლას... დიდი ხნით მან არ გასტყნა; ელვა სიკვდილის ცეცხლს თან წამოტანა.

აქ მოგვხვდები ცეცხლს, — ბნელსა სმარეს, მუჟღა მომავალთათვის მუდმივ სიკვდილს.

და ა, ეს სმარე, თუშდა არ არის მორთული ვარდ-ფიჭვებში; ზედ არ ბზინავს მრმარაღის ბრწყინვალე ჭვარი, მკრამ რა-ღაც თვისება კი აქვს, რომელიც მკაცრად რებს მისთან. აბი წარმომადგენა იმ ურმით, რომელიც თავისუფლად დანაჯვრდბის თნე-ბის სმთავრობში, მან არ იცის რა ზარის დაბრუნებლას და ერთობაში, მოულოდნელე შემთხვევით უფელ გვარი იმედობი კმსნერგულ ცხოვრების სმამხელ გრდემლზე. ბუნების ძლით თათქის შეუგნიათა, რომ ერმსაც აღერს ესკარბეა, — კამბორებიან ჭელერ-სებინ. ნაივი მოუღ თაყის სიკვლელცეს ღებულბის, როცა ამ ადგილას განავარდბის ხილდა, მთვარის მკრთალნი სიბინი გვარგ-ვინისებრ ტიხინებან და რაღაცის ჩასხერმე-ღებინ... ტურტურ-ღახრბილი ჩახი ტრბიფი თღნაჲ ირხევა, თათქის ჩანჩინს უმღერდეს ერმას...

მე აქ დავდივარ ამუთა, ვით ჩემ სმბრძ-ნებულში. დარწმუნებული ვარ, რომ მტელე არავინ გამომხინდებო და მუედრობას არ დამიდევს!

ამ სისიფლაზოზე, შუა დამასის ვის ხედვინ ჩემი თვალბი? წელში მოხრილი, თვალბი ჩნებინული და სხე დანატკბული დედაცა დაწვების ხიკით მოემბრთება სისიფლას ბი-ღაზე. აბი მბეჭატება იმ ერმა გიმნაზიე-ღის სისიფლასკერ და ქვითინით ერმა ზედ. აბი გულ ამოსკვნილი შემდგეს ღულღულბის: შიდა... შიდა, გაიღვიძე! შენ ბუერნი ძილა არ გიყვარდა. შენი ამხანაგები სიღალბაში უშენით მოწვენილანი არან! შიბრალე დეღის მუდარა. ქვითინების დედა და ეს ქვითინი მოუღ სისიფლას შესისარელ ხმით ეფინება. ამ ხმის მსმენელ აღმბინს ძარღვებში სისხ-ლი ეუბნება და ქანდაკბის კმსკავსება. სი-სიფლაზოზე დამე ქვითინას მამხენ, ეს ჭო-ვრესთური წამების განცდა... სმარენი ამ ხმით ურბით შეირეკება და მწარეთ განბო-მარბინი დღის ხმასხლავილ ქვითინს. ჩანს შობილიური აღერსი მოვგონებთ ნეტარ სიცოცხლის დღეებს და გულს უხუკეთა. მკიფით ამის ძელებს ერთმანეთზე რახ-რუხი... ისინი სხეთ მოქმედებაში შეუძლიან მოიყვანოს მხოლოდ დეღის ურვა-წუხილმა... მე განცხერბული ვუყურებ ამ სურბას. მკინი სიუყვლურბი კი უთვლი ამ დედაცის, რომ მუედრობა დამბრლდა და შემდბილა ჩემს სიბნერბულ ადგილში...

მკრამ ეს რაღა შრბალი ამისის? — აი წუელიაღში გამბინდა რაღაც ღანდი, რომე-ღაც უბო-უგვლოთ დამწვის სიფლავე შორის და მწვეუ მხერით აერუბის მადმოს, ეს

აღმბინი ვიღაცის სიფლავს დეკბის და რა ვერ ზოულობს თაჟი სიფლას წამენით წა-მობინებს: „გამე, ვამე აქნარ მოუხე-ნებიათ. სიღაც წუელით ჩემი ილიკა ბო-ღოს შეჩერდა, კარგა ჩანება რაღაც და ჩემსკერ გამბინდა. აი, გამბინდა რამდე-ნამე სიფლავე და შეჩერდა...“

ის, ვიღაცის სმარეს გულ ამოსკვნით დაქვითინებს.

მოვარსიკან განათებულს კარგა ვამხერე მას: შიგნი სმბრით თმბი გაშლია და მსუბუქ სიფლასი მობრეით თღნე ქანახებ ჭარში. მან თავი აიღო, თათქის ვისმეს თვალბი-რებსა და... სინაზმს, კვლელმს არსებამ კი მომკრას თვლები. ის იყო მშველს ნურბ-ვით რქები, ღერამბიით მალა ჭიბულა, ცრმელბით სავე მისი თვალბი სიუვარულბის მორგეს გვანდინ. მისი ღოუბი — მისსხე დამბი გაღმღილ კოცარს, სკინი განხილდა მკერდიან მორცხვით ამხარბოდინ რომ ფუნთუშა მუჭუბი. აბი ტუჩებით კვბინობდა სმარეს და ამბობდა: „ჩემი ილიკა, სიღ-ხარ, რათ მემალბი? მოვიღელ შენს ტენა-ში. არა გრცხენიან? განა მკობბრს სე მოქცევინა?.. განა ჩემ სიუვარულს გაქცინა?.. მერე და ჩემბრ მოსიყვარულე აღმბინს სიღმე მხეგლიბო? ესღა მბინ სმა გამკრი მკობბრს! ესღა ჩემ მარტონი ვარ, ბო-როტი ენა დიდუმბულია. მკესლავი გველი აქ არ სისინებს. აქ არეის ძაღუს ჩვენ გავგაშობბს. მამკარ გულზე. ერთხელ მა-ხინ წამბინდელე. შენ სმა მუედრო მოვარბანი დამე გაიყვარდა. გაიღვიძე! მკობბრო! ქვე-ნათ ცოთრი ნეტრბა. მკრამ ეს რას ნამ-სავს? რა სმბის გამოსცემინ შენი ბაკინი? მკრავლას ჩნებულე მხეგლის მბერ გან-ნაღმ წულულბა სმა არ შეგამოფოქს?.. მოთმინე, მკობბრო, ბატნე წამება. გმობა არ ამოგხდეს წმიდა თავისუფლების წინაღმდეგ. ის მალე განთავისუფლდება ტუეობისკან და განმურნავ მალამოს მოგამზადბის თავისი წმიდა ბოლ-ფაქლი თითბით. შენ ასევე დრტვინე! შენი წულბის მახეზი კერბით მე სმა არა ვარ? მკობბრო! მე ერთგული ვარ შენი, მე...“ — უერბათ, თათქი რაღაც გახსენდა, სისარდის სხით დამიფლდა და მამბრბო მუდართ: „მკობბრო, ჩემი ბრბი არ არას! მე არა ვარ დამნაშავე... როცა მკრავლი გვანახნელთ გატრბაღბდა ბულ-მა ჯანვარს, მე... მე რამდინამე მხეგი კა-ცა შემბმხეგლად და სისარლთ მწველებდინ. ამბი აერ წინაღმდეგობაზე და მუდარც, — მხეგურ ჟინ გავდიბულთ თავისი გაატჩეს და გონ დავარგული იქვე მამგდეს.

მას აქეთ დამბინდა შენ წმინდა და სხეტკ სმარესთან მსესულაიფი, რათ არ შექელას აბი, მკრამ ვერ მოვბთმინე. ესღა შენგა ველი ზსიუს... არ გვარს მკობბრო, ჩემი ნამბობი?..“

არე-მარე თათქის შედწუნდა ამ სინახ-ობით, მწარეთ ამბებინს და ფოთლებს მრბა-ლი დანწეობინ. ქალი შეკრბა, ამ შრბალში სხვა რაღაც მოქცევის და დამეფინა: „გამე! აბერ მხეგბი მომდევნ, მკრბის ბტბას აღარ შემბღვინ, მიშველეთ, დამბარეთ!“ — და სმბრ სიფლავებისკერ გაქცინა...

მე კარგა ჩანს ვიღაცე უგონო... აღმო-სავლეთიდან მონაბრმბ ცაჟმა ნაჟმა გამო-მღვინ... მე-ორგვლივ მივანგ-მოვანგდე... მოსუეცა დედაცა და „გაუზნებოვბულია“ ქალი იქ ღარ იფინ... მხოლოდ ტრბიფის ფოთლები რაღაცს ჩურჩულბდინ... დამე კი კარგა ჩანა გრცხენილი. შავის თაღხე-ობით მისილ აღმოსავლეთს თერი შეკრბთდა და წითელი ზოლები დასხეოდა. რამდინამე წუთი და მტრდის ფერ ცხე ლბობინ აიწოდა. ნამში მერვბი ბინიფინ ტუე-ვლი განთიღს კლამურბობდა.

დ. ჩხეიძე.

მასკრომბი.

დ-ს

ოდის ფიქრებს ცრმლით ვღებავ, გული სწურავს სეღა-ნაღელს... ჩემო ქვეყნის ნეტრბავ, რას მარბდებ თვლებს დამწველს?!

ნელიკო.

ახალგაზდა ძალბის გაჟიღვა გარკ-ნილ სახელბში ჭომაბი მის მისას-კობათ *)

(უხახელი ავტორისა)

(იარგმანი).

III.

ქალიშვილების თავის მოყრა (ВЕРНО-КА) გარყვნილ სახლებში და გამრყენ-ლების მსხვერპლთა აღმამფოთებელი მდგომარეობა.

საროსკიბობის პატრონების ერთ უმ-თავრეს შემოსავლის წყაროს შედგენს მგარი სისმელების გაყიდვა, რაღვანაც ამ სისმელებს ისინი ჰყიდიან სტუმრებზე დაწესებულ ფსებზე უფრო ბევრად ძვი-რათ, — მაგლითად: ერთი ბოთლი ღული, რომელიც ვედრობით ყიდვის დროს ჯდება რ ან 7 კაპ., ამ გარყვნილების ჯურბულ-ლებში იყიდება 30—50 კაპიკამდე. ერ-თი ბოთლი რომელიმე წამბიარ დი დამ-მარებულ ღვინისა, რომელიც ღირს 25—

*) იხ. ახალი გუშაგი № 1.

40 კაზ. აქ ჰყლიდან 1 მ. 50 კ.--2 მან. და სხვა... ამიტომაცაა, რომ საროსკიპოების პატრონები აიძულებენ და მოვალეთა ხლიან ქალიშვილებს რაც შეიძლება მეტი დარიონ, და რაც შეიძლება უფრო ძალიან დათარონ მათთან მომსახურლები. აი ეს არის მიზეზი, რომ როსკიპების უმეტესი ნაწილი ღოთობისა და საზოგადოთ ალკოგოლიზმის მსხვერპლათ ხდება და იღუპება. მაგრამ ესეც ცოტაა: საროსკიპოების პატრონები არ კმაყოფილებიან იმითი, რომ თავისი მუშტრის ღებრალი სასმელით დაათარონ, ისინი მუშტრის უფრო და გასაბრკელებელ-გამოსაჩერჩეტებლათ ხმარობენ თავიანთ მიერ გამოგონილ, განსაკუთრებულათ შეზავებულ ნარკოტიკულ სასმელებსაც, რომელიც შეიცავს ბურნუთის, (სასუნებელი თუთუნის) ან სიგარის და ან სხვა რომელიმე უფრო უარესად გამაბრუებელ საგანს მაგარ ღვინოში არეულს. ამ საშვალეებით ისინი სარგებლობენ იმიტომ, რომ მოსულ სტუმარს უფრო მეტი ტყავი გააძრონ, გაძარცვონ და უფრო მეტი ფული წაართვან.

ასეთ შეზავებულ სასმელის მიღების შემდეგ მუშტარი გაბრუებული და უტრძნობოთ ეცემა და სიციცხლის ნიშნები ეკარგება. ამ დროს მას უჩრტვენ უბეჯიბეს. ართმევენ რაც კი რამ მოეჩეცება, თუ ფული თუ ძვირფასი ნივთები, შემდეგ ორი კაცი (აქვე მოსამსახურებები) გაიღებენ მხარზე უტრძნობო და გაბრუებულ გაძარცვულ მუშტარს, წაიღებენ რომელიმე მიყრუებულ ქუჩის ბნელ შესახვევში და იქ ბედის ანაბრათ ადებენ. ცხადია, რომ როცა ქუჩაში მიგდებული პატარა გონს მოვა, მას აღარასფერი აღარ ახსოვს და გარდა იმისა, რომ თავი ძალზე ურატრატებს, ჯიბეც და საფულეც მთლიათ ცარიელი ხდება და აღარც ნივთები აქვს ზედი; ის ვეღარ ახერხებს ჩივილს (და ან კი ვის უნდა უჩივლოს?!) და ნება უნებლიეთ ურჩიდება თავის ბედს. მოხდება ხოლმე, რომ თვით ქალიშვილებიც ხშირათ სმენ ამ „მაგიკურ“ სასმელს და შემდეგ კი რამოდენიმე ხნის განმავლობაში განიცდიან მოწამლის საშინელ ტანჯვას. უფრო ხშირათ ამ გვარ შემთხვევებს შეხედებით ნიეგეოროდის იარაღკობის დეზის (ძაზრობას). საბედნიეროთ, ჟუნდა ვთქვათ, რომ მოსკოვში და პეტერბურგში ამ უკანასკნელ დროს აკრძალულია მუშტარზე მაგარ სასმელების მიყიდვა და, თუ ხანდახან მიმართავენ ამ საშვალეებს ისიც ჩუმათ, ქურდულათ, სადმე ცალკე კაბინეტში და იმ დროს, თუ მუშტარი ნაცნობია და ხშირი სტუმარია

საროსკიპოსი. უფრო მდიდარ საროსკიპოებში პირდაპირ მიჩენილი ყავთ სპეციალურათ ექსი კაცი, რომელთა მოვალეობასაც შეადგენს გამოუცდელ და მოტყუილებით წაოყვანილ ქალიშვილების დათარობა და გახარწა და ეს საშვალეობა პირველათ ქალიშვილის დათარობით გარყვინისა—მოდებულია ყველა საროსკიპოებში, და შეადგენს აუცილებელ საჭიროებას ახლათ მოყვანილ ქალიშვილების გასარყვინელათ. რასაკვირველია, ამ გვარ ზომებს ხმარობენ უმეტეს შემთხვევაში უფრო იმისთანა ქალიშვილების წინააღმდეგ, რომელნიც თავიანთი გამოუცდლობით ექვითაც კი ვერ მიხვდარან თუ რა ხასიათისაა ან რას წარმოადგენს ეს ჯურღმული, სადაც ისინი თავიანთი სრულიად გამოუცდლობით და სიახალგაზლობით ჩაცვიდნენ. უფრო ხშირათ და უფრო თავ გამოვლინათ ამგვარათ შეცდომა-გარყვინილებს საშვალეობას ხმარობენ იმ ქალიშვილებთან, რომელთაც თუმცა დანამდევილებით არ იციან თუ სად ან რა მიზნით იწვევენ მათ მოსამსახურებებთ, არ შეუძლიათ დასძლიონ თავისი ინსტიკტიური სიძულვილი და ზიზი თავის საკუთარ სხეულთ სამარცხვინო ვაყრობისა, შესარცხვენისა და პატროსანი სახელისა. ამ გვარ შემთხვევებში საროსკიპოების პატრონი ქალები ამ ჯურის ქალიშვილებს წინადადებას აძლევენ, „დარჩენ მათთან სტუმრათ.“

— თუ არ მოგწონებთ თქვენ თავისუფლათ შეგაძლიათ უარი უთხრათ და არ დანებდეთ იმ სტუმარს, რომელიც მოგმართათ თქვენ წინადადებით. თქვენ მხოლოდ გადით ზალაში და ცოტა ხანს იჯექით იქ.

ასე მიმართავენ ხოლმე ჩვეულებრივ საროსკიპოების ხაზიაიკები და, რასაკვირველია, სახეში აქვთ ამ საშვალეობით ახალგაზდა ქალიშვილის შეცდენა, ამითი ინსტიკტიურ გრძნობის გამოწვევა მასში და მერე გარყვინა. უბედური და გამოუცდელი ქალიშვილი ექვითაც კი ვერ მიხვდრილა თუ რადენი ფლიდობა, გაძევრობა და ბნელი აზრი იმალება ხაზიაიკის ამ გვარ ტკილ სიტყვებში. მას წარჰოდგენილი აქვს, რომ საროსკიპოს ზალაში იმას შეეძლება თავისუფლათ დაეკეცდებაროს თავის საკუთარ სურვილს და თავისუფლათ იმოქმედოს, როგორც მას უნდა.

როგორც კი გამოჩნდება ის პირველათ ზალაში, მასთან მივლენ, ვითომც სტუმრებია გამრყენელი—ავენტები. გარყვანი ზრდილობიანი მოპყრობა მათი და პაციონების ნიღაბი თავის შთაბეჭდილებას

ახდენს გამოუცდელ ქალიშვილებზე მოქმედობს მასზე როგორც საშვალეობა, რომელიც ჩრდილავს მის ექვებს, განსაკუთრებით კი იმ დროს, როდესაც ამ კომედის ფინალი უცებ არ მოყავთ სისრულეში და რამდენიმე დღეს გძლედა. ცხადია, რომ ქალიშვილი ჯერ-ჯერობით ნდობით უყურებს იმ პაციეს, როდესაც მას იწვევენ ყავაზე, უმასპინძლებიან კამფეტებით, ხილეულობით და სხვა-და-სხვა ტკბილეულობით. ამის შემდეგ ჩდება სხვა-და-სხვა სასმელები, ქალიშვილს ნელ-ნელა აპარებენ სასმელს და აი, ის კიდევ იღუპება...

ამგვარსავე საშვალეობას ხმარობენ საროსკიპოების პატრონი ქალები იმ დროსაც და იმ შემთხვევაშიც, როდესაც მათ უნდა შემოიტყუილონ ის ქალიშვილები, რომელნიც მოდიან სტუმრათ თავიანთ ნაცნობ როსკიპოებთან და აი, ამ დროს ხაზიაიკები თავს უყარებთ თავიანთ პანსიონში—უფრო ხშირათ მცირე წლოვნებს, —მოსამსახურებების, გუვერანტკების, ბავშვების მომვლელის და სხვა ვითომდა ამ გვარ თანამდებობის სახით. უკეთუ რომელიმე მოტყუილებული და გაბაზეული ქალიშვილი პროტესტს განაცხადებს თავისი ნამუსის ხდის გამო, საროსკიპოს პატრონი ქალი მიმართავს ხოლმე დამაშინებელ საშვალეობას და ეს დამაშინებელი საშვალეობა არის—სახელ გატხილის ბილეთი, („помаранный паспорт“) რომელიც წარმოადგენს ერთ უმოთაგრეს და ყოვლის შემძლე ფაქტორს ამ გვარ საწინააღმდეგო პროტესტის გამოცხადებულის წინააღმდეგ და ამითი საროსკიპოს პატრონი ქალი ლავამსა სდებს ყველა ურჩ და თავისუფლების მსურველ ქალიშვილს.

(შედეგა აქნება)

ხან—ი.

და მ. მ.

ლამის გუშაგი—პირ-ბადრი მთვარე ლავარდ სივრცეში გედებო და ცურავს და არე-მარეს ბნელით მოცულსა მკრთალ სხივთა გვირგვინს თავზე ახურავს.

ვარსკვლავთა ჯარნი, მოციმციმენი, გუშაგის ირგვლივ ციმციკ კრთებიან და ერთმანეთსა მთვარის ქებაში, ეცილებიან, ეჯიბრებიან.

პირ მოწმედილი ცისა ვთვრი, თეჟა აწლილსა არეს დაჰყურებს; ვერ ძლება მისის მშვენიერებით და უკდავების ცვარსა აჰყურებს.

ბუღალტეროვანსა, ტურფა წალკოტსა
თიხის საკინძი ვადაუნსნია
და კორლით მომქეფ ნაკადისთვის
ნახი ამბორო—კ—ცნა უძღვნია.

კოკობი ვარდის მშვენიერებით
მგოსანთა მეფე ალტაცებულა
და ქება-ხოტბის გამოხატვებულათ.
უცხო ჰანგებზე ამღვრებულათ.

მხოლოდ მარტო მე ავ დიად სურათს
განდევლ ბერებრ მოვმორებულვარ
და ჩემებურათ, ჩემ ბნელ ოთახში
ცხარე ცრემლებით ამცდურებულვარ.

მწევე კაენით გარემოცულსა
ველარ მიტაცებს ტურფა ბუნება, —
და „სატრფოს ლალატს შური აგეო!“
გონება ნახათ მწერურჩელება.

დ. თურდოსპირელი.

ლი ა ვ ი რ ი ლ ი

„ჩანგის“, „დროების“, „ივერიის“ და სხვა
რედაქციებს.

სათათოთ ეგელა რედაქციას ადნაშნა თა-
ვის გზ. თურდოსპირელს ის ამბავი, რომელიც
გამოიწვას „საგაგაზი“ 18 ივლისს №
133-ში დაბეჭდვით წერია, რომელიც
მაგაჟივება ქრ. გრ-სიკ სანატორიუმთან მო-
ლაპარაკებას, მისგან ქრთმას აღებას, მის
შიერ ჩემ შესედავას და სხვა, მაგრამ რომ-
გორც ბოლოს გამოარეკა მე არც ბ. სანატუ-
როს ვერც ბ. არც მალაპარაკება მასთან
და მასთანავე გერე შემსეიდა, არც არა-
ვითარა ქრთმა მალაპარაკება მისგან, და არც თუ
მისი ზეგავლენით შემდეგია სტატია „გა-
წნეს“—„გან არის დანაშაულები?“ „მე მოლოდ
ვიკისრე ქრთმულ ჟურნალ-გაზეთებში 5 ი-
ვლისს ინტელექტის გამო მისგანსეულ წე-
რილის თარგმან და ისიც—15 ივლისს—
„იფიდაისს თურდოსპირელს“ სტატიაში მომუშავე
ბარეიის სმეგავებით.

მეუხედავო ეგელა ამის: თ-და ამბავი
დადესა განკარგობის ჩემსე იერაშის მოტა-
ნის—მიწოდებს „ქრთმას ამდებს“; „შეს-
ეიდელს“; „კადმის გამოედელს“ და სხვა
ამ გვარ სავაგანებულ მარტოტებით მაშ-
ისის, რაც მე დამუშავებულათ, ცილის
წამება და ბარდ ინტერესებსე შეიქმნულ
ზროვანებათ მაშინა.

ესეც რომ არ იყოს, ჩემ შორის დაუსრუ-
ლებელი გამოთა და გერ ედრის ამის დასა-
რულა, დღეს მისი მიწამე აივსებს წერილს,
ხვალ ჩემ და ესე ეოგელა დღე მეათევე
საზოგადოების ურთიბა ჩემს გამოქედლი და
ნათლად გერ წარმოადგება—გან სტუიის
ჩემ ორში—მე, თუ თ-და ამბავი. ამბ-
ტომეც 24 ამ თვე მიემართა მის წერილათ,
მისივე „საგაგაზი“-ში დასაბეჭდით, რომ-
ლითაც წინადადება ვაძლედი თ-და ამბავ-
გის—დაუსრულებელი გამოთის მისაწმობათ,

სინდრა.

სამართლის გამოსარეკვით და მეათევე
საზოგადოების მოსაწყობებლათ ჩემი გამოთის
გამო, ამოტრია ერთი რომელიმე აქ მოყვ-
ნად ოთხ სასამართლოთაგან და სპი დღის
განმავლობაში ხსენებ მოცეს. მაგრამ მისი
რედაქციის მდგანა ბ. ყანგელა ჩემ წერას
წაწერა: „არ დაიბეჭდეს, რადგან საქმე
სრულათ გამოარეკვით“.

ნუ თუ საქმე მართლაც გამოარეკვით და
თ-და ამბავი თუფლება ჩემს რაც მის მო-
სურვებს ის მიწოდებს? ამის თუ თავისებურათ
ესმის საქმის გამოარეკვით—ჩემ ჩემოურათ
მესმის და მას რადა საჭირო ეოგელა სას-
მართლო? მოვდგეთ ერთმანეთს და უშუა-
სარეგებით ვაწმობთ და ჩემის მეათეველებს
ამითა გაუმსწინებლად!... (ეს არის ამბავ-
გაბუღა საქმის გამოარეკვით?)

ამიტომაც მე იძულებული ვარ ერთხელ
გაძვე ვსცადო გასეთის სმეგავებით და
წინადადება მიესე თ-და ამბავი ამბავი
ნათლ რომელი სასამართლოც უნდა 1) კო-
ლეგიალური, შემდგარი რამდენიმე გაზეთის
თანამშრომლებისგან; 2) ამაზაგური,
შემდგარი მხოლოდ ეურნალისტების საზო-
გადოების გამგეობის წევრებისგან; 3)
მედატორული, მედატორი სრულათ გარეშე
ნეოტრალურ ბარეიან, რომელიც არავითარ
გაგაზი არ აქვთ დატერატორულ მო-
დგეწმობისათ, თუ 4) სახელმწიფოებრივ
სასამართლო (коронный или государст-
венный Суд?)

ამასთანავე ვაძლე თ-და ამბავის სპი
დღის ვაწმად დიდნამ ჩემოელის გამოქვე-
ნების და უკეთე ამ სნის განმავლობაში თ-და
ამბავი სნის არ ამბავებს ესთხოვ ეგელა
რედაქციებს გამოსარეკვით თავათა აზრის ამის
შესახე და განმარტარ ისიც, რომ, თუმცა

პრინციპალურათ წინააღმდეგ სხელებ-
წიფებრივ სასამართლოს, მაქვს თუ
არა უფლება მივმართო ჩემი პრეტენციის
აღსაგებათ ამ გვარ სასამართლოს და
ამით აღვადგინო ამბავების მიერ შე-
დახული ჩემი თავმოყვარება.

მიმინო

წმირლი რედაქციის მიმართ

ბ. რედაქტორა უმორჩილესათ გთხოვთ
სიმართლის აღსადგენათ მოათავსეთ ეს
წერილი თქვენს პატივებულ გაზეთის ხე-
ლინდელ ნომერში.

„დროების“ № 163-ში გადმოხედილია
1907 წ. გაზ. „ისარიდან“ ყოველ გვარ
სიმართლეს მოკლებული წერილი, რომ
ვითომ ბ. ხანდამიშვილს დუშეთის გენ-
ბეტერნატორის სახელზე შეედგინოს „და-
ნოსი“ ფედერალისტებზე და იმისთვის ის,
ვითომ გაესამართლებიოთ, გაეუროთ და
სხვა.

ამისთან უსინდისო ცილის წამება სწო-
რეთ რომ აღმშეთებელია და არც შეიძ-
ლება მასზემბა იმ დროს, როდესაც მო-
წინააღმდეგე პირი ასეთ უკადრის საშე-
ლებს მიმართავს.

თითქმის რვა თვე გავატარე დუშეთის ციხეში
ბ. ხანდამიშვილთან და, არამც თუ მომხმარებია,
არავისგან არც კი მსმენია ეს ამბავი. პირი იქით
ბ. ხანდამიშვილი ყველასაგან პატივცემული,
ყველასაგან ნდობით აღტუფილი იყო და ერთ
საუკეთესო ამხანაგთ ითვლებოდა, რასაც და-
ამტკიცებენ იმ დროის ტუსაღები, როგორც პო-
ლიტიკურები, ისე უგოლოვნებიც, რასაკვირე-
ლია, გარდა მოწინააღმდეგე ბანაკის, როგორც
არაბნ ბ. მეტრეველები და მათი ამჟამ-დაჟო-
ლნი.

მართალია, ურთიერთ შორის ხუმრობა ბევრი
ყოფილა ციხეში, მაგრამ ამის სინდვლით და
ფაქტით ბარდამ—გასალება, ერთ გვარ ჯურის
აღმანებლის თვისებას შეადგენს და არც საკვირ-
ველია, „რომეთ არა იცია რასა იქმან“.

ერთი იმ დროის ტუსაღი.

P. S. ეს წერილი წარუდგინე „დროების“
რედაქციის დასაბეჭდით, მაგრამ იმდენათ გატა-
ცებულნი ყოფიან „დროებლები“ პირადი ინ-
ტერესებით და უსაფუძვლო შუის მივით, რომ
ამის დაბეჭდვა არ იმეგნ და წერილი უაწვე
დამიბრუნეს, რანაც მიმიღლა მოგმართით თქვენ
თხოვნი, დაბეჭდით თქვენ პატივცემულ თურ-
ნალ „გუშაგი“ და ესთხოვ ამრეთვე „ჩანგის“
რედაქციასაც გადამეცით თავის ვახუშტი.

ტუსაღი.

